

N:o 6.

Ank. till Riksd. Kansli d. 18 Mars 1867, kl. 2 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, angående väckt motion om ändring i 1 § 5 mom. Tryckfrihets-förordningen, för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier.

Till Konstitutions-Utskottet har Riksdagens Andra Kammare, medelst protokolls-utdrag af den 16 sistlidna Februari, hänvisat en af Herr *Olof Olsson* från Olebyn i Wermlands län väckt motion (N:o 273), om den förändring i Tryckfrihets-förordningen att dess 1 §:s 5 moment skulle erhålla följande lydelse: »Privilegier å boktryckeri skola ej erfordras, utan stånde hvar och en fritt att, utan hinder af någon särskild författning, äldre privilegier eller något boktryckeri-reglemente, samt utan att vara underkastad någon skråordning, anlägga sådana tryckerier af hvad beskaffenhet eller vidd honom tjenligt synes, så väl på landet som i stad», samt att de bestämmanden rörande tryckfrihetsmåls lagliga behandling, som nämnda förordning innehåller, måtte ställas i öfverensstämmelse med den föreslagna ändringen, uti hvilken motion Herrar *D. Danielsson, Lars Dan. Andersson, A. Jonsson, And. Andersson* från Smedbyn, *Nils Andersson* och *Arvid Jönsson* sig förenat.

Till stöd för det framställda förslaget är i motionen hufvudsakligen anfördt: att en väsendtlig inskränkning ej mindre i den fria yttranderätten, än i näringsfriheten, vore för handen derigenom, att i Tryckfrihets-förordningen rättigheten att idka boktryckerihandtering blifvit inskränkt till städer och orter på högst en half mils afstånd från dem belägna. Denna inskränkning hade utan tvifvel föranledts af den åsigt, att man blott i städer eller deras omedelbara närhet kunde rätt vaka öfver tryckfrihetens

Bih. till Riksd. Prot. 1867. 3 Saml. 6 Häft.

rätta utöfning och, i händelse af missbruk, med önskvärd skyndsamhet rätta desamma samt finna erforderligt antal passande jurymän. Då likväl Tryckfrihets-förordningen i afseende å bevakningen af tryckfrihetens utöfning föreskrefve, att Justitie-Statsministern skall densamma sjelf eller genom sitt förordnade ombud utöfva, kunde en sådan bevakning lika väl försiggå på landet, så snart Justitie-Statsministern å tryckningsorten funnit ett passande ombud. Hvad beträffade det skyndsamma beifrandet af tryckfrihetsbrott, så egde, då dessa innefattade förbrytelser mot det allmänna, Justitie-Statsministerns ombud att genast med qvarstad belägga de skrifter, hvari sådana förbrytelser förekommit, hvilken åtgärd äfven på landet kunde med tillräcklig skyndsamhet vidtagas. Bestode förbrytelseerna åter i anfall mot enskild person, så kunde onekligen upprättelse härutinnan lättare erhållas i stad än på landet, men äfven der kunde den snart nog vinnas, och för öfrigt vore icke förorättanden af denna art svårare än många andra, som lede af samma långsamma rättsskipning, hvilken alltså icke borde förhindra en reform, hvarigenom millioner erhöile en dyrbar rättighet, utan att någons bättre rätt derigenom på ett nämnvärdt sätt skadades. Svårigheterna att erhålla passande jurymän vore icke heller så stora, att de borde utgöra hinder för den föreslagna förändringen. Billigheten fordrade dock, att, då jurymännens bostäder på landet kunde vara belägna på långt afstånd från tingsstället, de erhöile passande rese- och dagtraktamenten. Skulle emellertid svårigheterna blifva för stora, så borde det medgifvas den kärande att anhängiggöra målet vid Rådhusrätten i den stad, som låge tryckningsorten närmast. Någon fara för allmänt eller enskildt väl skulle således icke uppstå genom att medgifva landsbygdens innevånare rätt till boktryckerikonstens utöfvande, och framtiden torde snart visa, att deras antal, som komme att begagna en sådan rättighet, blefve ganska stort. Inom vårt land finnes många betydande köpingar och marknadsplatser, med rörligt kommunal- och affärslif samt utgörande medelpunkten för vidsträckt landsorter med omfattande handels- och näringsrörelse, för hvilka den ifrågasvarande rättigheten vore en välgerning, då saknaden af annonsblad, som vore af så stor vikt för kommunal- och affärslivet, ofta derstädes varit kännbar. Det vore likväl icke blott till dylika orter, som fördelarne af en utvidgad tryckfrihet skulle sträcka sig. Öfverallt inom vårt land, der gemensamhet i rättsskipning och förvaltning, likhet i läge, språk och seder, samt i de religiösa och ekonomiska förhållandena förenade sig att af flera smärre kommuner bilda en enda större, vare sig att denna omfattade det större pastoratet, domsagan eller fögderiet, skulle en för denna större kommun gemensam tidning verka gagneligt till åstadkommande af erforderlig vevselverkan mellan de skilda krafterna för gemensamma måls ernående.

För den föreslagna förändringen talade ock den nya kommunal-lagstiftningen. Om det varit statsmagternas afsigt med denna lagstiftning att hos folket framkalla en lifligare allmän-anda, borde de också medgifva landtkommunerna det kraftiga medel till en dylik andas väckande, som låge i en fritidningspress. Lika kraftigt talade den nya Riksdags-ordningen för den önskade förändringen. Den fordrade större politisk bildning hos folket, och ett af de verksammaste medel för att sprida en sådan bildning vore pressen; men härtill vore ej de stora tidningarna tillräckliga, då de dels vore för dyra, dels deras framställningssätt förutsatte en annan bildningsgrad än mängdens, hvartill komme, att flertalet ännu icke egde nog håg för läsning af ifrågavarande art, för att endast derföre hålla sig en tidning; men innehölle denna meddelanden och underrättelser af den natur, att deras kännedom vore nödvändig för den enskildes ekonomi och deltagande i kommunallifvet, så tvingades han att anskaffa en dylik tidning och på samma gång att tillegna sig det vetande, hvilket tidningens uppsatser vore egnade att bibringa, hvarigenom denna icke blott kunde meddela politisk bildning, utan äfven i öfrigt verka upplysande och undervisande. Då likväl endast en tidning, hvars område ej sträckte sig utom det större pastoratet eller häradet, kunde innehålla dessa speciela meddelanden, som vore nödvändiga att känna för hvarje derinom boende själfständig man, så låge äfven häri ett skäl för den föreslagna förändringen.

Ett förslag i samma syftning, som denna motion, var under sistlidna riksdag föremål för dåvarande Konstitutions-Utskotts pröfning, såsom af dess Memorial N:o 13 synes, hvori Utskottet tillstyrkte, att boktryckeri skulle kunna anläggas hvar som helst inom eller utom stad, hvilket i själfva verket ej vore annat än en fullföljd af den grundsats, som i första stycket af 1 § 5 mom. Tryckfrihets-förordningen funnes uttalad, hvadan ock för denna grundlagsändrings formulerande endast erfordrades att borttaga de sista orden i detta stycke, hvilka inskränkte den i föregående delen deraf medgifna rättigheten till »stad eller ett afstånd derifrån af högst en half mil».

De skäl, som då anfördes för medgifvande af större frihet att anlägga boktryckerier, äfvensom åtskilliga bland dem, hvilka i motionen förekomma, anser Utskottet vara af den vikt, att afseende derå bör fästas. Det kan nemligen ej förnekas, att stadgandet i 1 § 5 mom. Tryckfrihets-förordningen, som förbjuder anläggandet af boktryckeri annorstädes än i stad eller på ett afstånd derifrån af högst en half mil, innefattar både ett band på ett så verksamt medel till befordrande af en allmännare bildning, som boktryckerikonstens utöfvande, och tillika en inskränkning i näringsfriheten, samt således står i strid mot de viktiga grundsatser, som hos oss blifvit mer och mer allmänt erkända, dels att bildningen bör i möjligaste mån

spridas till alla samhällsklasser, och dels att hvarje loflig näring bör befrias från de band, som hämma dess utveckling. Behovvet af särskilda boktryckerier har äfven gifvit sig tillkänna inom flera delar af riket, i köpingar och andra orter, ofta med lika talrik eller talrikare befolkning, än i åtskilliga bland våra städer, och med icke mindre affärsrörelse.

Utskottet har alltså icke tvekat att instämma i det förslag, som i nu ifrågavarande motion hufvudsakligen är afsedt, nemligen medgifvandet af rättighet att anlägga boktryckerier på landsbygden, äfven på längre afstånd från stad, än det nu i 1 § 5 mom. Tryckfrihets-förordningen bestämda, men har deremot icke funnit sig kunna biträda de i motionen yttrade åsikter i afseende å de kontroller en sålunda utvidgad frihet skulle påkalla. Otvifvelaktigt har den inskränkning i friheten att anlägga boktryckerier, som innefattas i nyss anförda grundlags-stadgande, icke haft sin grund i någon afsigt hos denna grundlags stiftare att inskränka tryckfriheten eller att bereda städerna en fördel framför landsbygden, utan i de svårigheter man ansett der möta för utöfvande af nödig kontroll öfver missbruk af tryckfriheten, samt att med erforderlig skyndsamhet kunna handlägga tryckfrihetsåtal, hvilket ansetts kunna ega rum endast vid permanenta stadsdomstolar. Ur denna synpunkt har ock sistlidna riksdags Konstitutions-Utskott, såsom villkor för rättigheten att anlägga boktryckerier på landsbygden i allmänhet, föreslagit, att sådana boktryckerier alltid skulle lyda under närmaste stads-rätt, hvilket förslag äfven nuvarande Konstitutions-Utskott funnit sig böra biträda, emedan, så länge domstolarne å landet icke äro permanenta eller åtminstone sammanträda vida oftare än för närvarande är fallet, det icke blefve möjligt att der beifra tryckfrihetsbrott med den skyndsamhet, som uti 5 § 15 mom. Tryckfrihets-förordningen är föreskrifven och hvarförutan verkan af anställt åtal ofta måste i väsendtlig mån förfelas.

För öfrigt anser Utskottet, i likhet med hvad nästlidna riksdags Konstitutions-Utskott, i dess ofvan åberopade Memorial N:o 13, föreslagit, medgifvandet af rättighet till boktryckeriers anläggande å landsbygden föranleda, att stämningstid i tryckfrihetsmål, hvarmed, enligt stadgandet i 5 § 6 mom. Tryckfrihets-förordningen, skall, ehvad tryckeriet är beläget inom eller utom stad, förhållas så, som om stämningstid i staden lag säger, i stället blifver den, som i allmänhet är för tvistemål i lag stadgad, äfvensom att hvad i samma mom. förekommer om tryckfrihetsmåls upptagande »i Stockholm vid första allmänna Underrätt, i öfriga städer, der första och andra Underrätt finnas, vid den sistnämnda, Akademiernas jurisdiktionsrätt, enligt deras konstitutioner, dock oförkränt,» bör utgå, såsom numera saknande all tillämplighet, sedan, efter Kämners-rätternas upphörande,

jemlikt Kongl. Förordningen den 18 April 1849, hvarken i Stockholm eller Rikets öfriga städer finnes mer än en Underrätt, och Universitetens domsrätt blifvit upphäfd genom Kongl. Förordningen den 2 April 1852, samt att i öfriga delar af Tryckfrihets-förordningen annan förändring i följd af den föreslagna utvidgade friheten att anlägga boktryckerier icke erfordras, än att, för erhållande af qvarstad å sådan skrift, som utgifvits från tryckeri å landsbygden, må påkallas biträde äfven af vederbörande kronobetjent, hvarom stadgande torde böra i 5 § 8 och 12 mom. Tryckfrihets-förordningen inflyta.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit anfördt, får Konstitutions-Utskottet vördsamt föreslå följande förändringar i

Tryckfrihets-förordningen.

§ 1.

(Nuvarande lydelse, hvari med kursiv stil äro utmärkta de delar, hvilka blifvit föreslagna att ändras eller utgå).

(Föreslagen lydelse, hvari ändringarne och tilläggen äro med kursiv stil utmärkta).

5:o. Privilegier å Boktryckeri skola ej erfordras, utan stånde hvar och en fritt att, utan hinder af någon särskild Författning, äldre Privilegier eller något Boktryckeri-Reglemente, samt utan att vara underkastad någon Skråordning, anlägga sådana Tryckerier, af hvad beskaffenhet eller vidd honom tjenligt synes, *uti Stad eller inom ett afstånd derifrån af högst en half mil.*

Då ett Boktryckeri *sålunda* utom Stad anlägges, skola, i alla mål, som Boktryckningen röra, Boktryckare, Arbetare i Tryckeriet samt der tryckta Skrifters Författare och Utgifvare lyda under *Stadens rätt.*

5:o. Privilegier å boktryckeri skola ej erfordras, utan stånde hvar och en fritt att, utan hinder af någon särskild författning, äldre privilegier eller något boktryckeri-reglemente, samt utan att vara underkastad någon skråordning, anlägga sådana tryckerier, af hvad beskaffenhet eller vidd honom tjenligt synes.

Då ett boktryckeri utom stad anlägges, skola, i alla mål, som boktryckningen röra, boktryckare, arbetare i tryckeriet samt der tryckta skrifters författare och utgifvare lyda under *närmaste stads-rätt.*

Den — — — Justitie-Stats-Ministern.

Den — — — Justitie-Statsministern.

§ 5.

6:o. Förbrytelser emot denna Lag upptagas vid allmän Under-Rätt i den stad, der Boktryckeriet, ifrån hvilket den åklagade Skriften utkommit, anlagdt är eller, på sätt 1 § innehåller, vid anläggandet anmaldt blifvit. *I Stockholm sker detta upptagande vid första allmänna Under-Rätt; i öfriga städer, der första och andra Under-Rätt finnas, vid den sistnämnda; Akademiernas Jurisdiktionsrätt, enligt deras Konstitutioner, dock oförkränt.* Stämningstid vare i allt fall, ehvad Tryckeriet inom eller, på sätt nyssnämnde § utstakar, utom Staden är beläget, enahanda, och förhålles dermed, som, om Stämningstid i Staden, Lag säger. Uppstår fråga om Boktryckares eller Författares af en tryckt Skrift tilltalande eller hörande, böra han eller de vid *sådan* Rätt personligen till svars stånda, men åtnjute i öfrigt deras rättegångs-förmåner, enligt allmän Lag och särskilda Författningar, uti allt hvad genom detta förordnande icke uttryckligen annorlunda stadgadt är.

8:o. Finner Justitie-Statsministern eller dess Ombud sig befogad, att, på de grunder för qvarstad å tryckt Skrift, här ofvan stadgade äro, förordna eller äska, det någon Skrift med qvarstad beläggas må, vare han eller det berättigad, att *i Stockholm genom biträ-*

6:o. Förbrytelser emot denna lag upptagas vid allmän Underrätt i den stad, der boktryckeriet, ifrån hvilket den åklagade skriften utkommit, anlagdt är eller, på sätt 1 § innehåller, vid anläggandet anmaldt blifvit. Stämningstid vare den, som i tvistemål är i Allmänna Lagen stadgad. Uppstår fråga om boktryckares eller författares af en tryckt skrift tilltalande eller hörande, böra han eller de vid *Rätten* personligen till svars stånda; men åtnjute i öfrigt deras rättegångsförmåner, enligt allmän lag och särskilda författningar, uti allt hvad genom detta förordnande icke uttryckligen annorlunda stadgadt är.

8:o. Finner Justitie-Statsministern eller dess ombud sig befogad att, på de grunder för qvarstad å tryckt skrift, här ofvan stadgade äro, förordna eller äska, det någon skrift med qvarstad beläggas må, vare han eller det berättigad att *sådan qvarstad erhålla,*

de af Öfver-Ståthållare-Embetet, och i öfriga städer samt orterna medelst skyndsam handräckning, som ej får vägras af den Magistrat, hvarunder Boktryckeriet, enligt § 1, lyder, sådan kvarstad erhålla; Börande öfver förloppet af kvarstadsförrättningen och orsakerna dertill, samt i afseende på den åklagade Skriften, om och huru många exemplar då ännu finnas uti Boktryckarens värjo, anteckning trefallt författas, hvaraf den ena tillställes Justitie-Stats-Ministern eller hans Ombud, den andra Magistraten och den tredje Boktryckaren. Magistraten vare pliktig, att, vid ansvar såsom för Embets-försummelse, med näst afgående Post, en afskrift af denna anteckning till Justitie-Kanslern insända. I Stockholm varde samma anteckning, genast eller sist inom nästföljande dags utgång, till Justitie-Kanslern aflemnad. Justitie-Kanslern må sedermera i Stockholm, inom Åtta dagar, och i landsorterna, allrasist inom Trenne veckor, efter det kvarstaden lagd blifvit, hafva hänvist målet till vederbörlig Domstol och Aktor förordnat, då Domstolen, sist inom Åtta dagar, må pröfva, om kvarstaden skall äga bestånd. Sker det ej, och är icke kvarstad inom en månad häfven, äge Boktryckare rätt, i enahanda ordning, som handräckning af Magistraten till kvarstadens beläggande meddelad blifvit, att fordra dess brytande, hvilket icke vägras må, vid ansvar af Embetets förlust. Justitie-Stats-Ministern — — — erhållas.

medelst skyndsam handräckning, som ej får vägras, af vederdörande Konungens Befallningshafvande, Magistrat eller Kronobetjent; Börande öfver förloppet af kvarstadsförrättningen och orsakerna dertill, samt i afseende på den åklagade skriften, om och huru många exemplar då ännu finnas uti boktryckarens värjo, anteckning trefallt författas, hvaraf den ena tillställes Justitie-Statsministern eller hans ombud, den andra Magistraten i den stad, hvarunder boktryckeriet, enligt § 1, lyder, och den tredje boktryckaren. Magistraten vare pliktig att, vid ansvar såsom för embetsförsummelse, med näst afgående post en afskrift af denna anteckning till Justitie-Kanslern insända. I Stockholm varde samma anteckning genast eller sist inom nästföljande dags utgång till Justitie-Kanslern aflemnad. Justitie-Kanslern må sedermera, i Stockholm inom åtta dagar, och i landsorterna aldrasist inom trenne veckor efter det kvarstaden lagd blifvit, hafva hänvist målet till vederbörlig domstol och aktor förordnat, då domstolen sist inom åtta dagar må pröfva, om kvarstaden skall äga bestånd. Sker det ej, och är icke kvarstad inom en månad häfven, äge boktryckare rätt, i enahanda ordning, som handräckning till kvarstadens beläggande meddelad blifvit, att fordra dess brytande, hvilket icke vägras må, vid ansvar af embetets förlust. Justitie-Statsministern — — — erhållas.

12:o. I frågor om qvarstad böra, i sådant fall, *Konungens Befallningshafvande och vederbörande Magistrater* ovägerligen och vid ansvar biträda; dock må — — — inlemnad.

12:o. I frågor om qvarstad böra, i sådant fall, *vederbörande Konungens Befallningshafvande, Magistrat eller Kronobetjent* ovägerligen och vid ansvar biträda; dock må — — — inlemnad.

Stockholm den 18 Mars 1867.

På Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld.

Ordförande.

Reservation:

af Herr *Trolle.*